

Wyrok z dnia 9 października 2006 r.

II UK 44/06

Tylko sporadyczna, wymuszona okolicznościami, aktywność zawodowa może usprawiedliwiać zachowanie prawa do zasiłku chorobowego. W innych przypadkach za okres niezdolności do pracy, w czasie której ubezpieczony wykonuje pracę zarobkową, nie należy się zasiłek lecz wynagrodzenie, przy czym nie jest niezbędne, aby wykonywana praca była niezgodna z celem zwolnienia lekarskiego.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk, Józef Iwulski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 9 października 2006 r. sprawy z odwołania Zbigniewa W. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w T. z udziałem M. SA w T., przy udziale M.C. Sp. z o.o. w T. o zasiłek chorobowy, na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Toruniu z dnia 13 października 2005 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 13 października 2005 r. [...] Sąd Okręgowy- Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Toruniu oddalił apelację wnioskodawcy Zbigniewa W. od wyroku Sądu Rejonowego w Toruniu z dnia 1 kwietnia 2005 r. wydanego w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w T. przy udziale „M.” SA w T. i „AM C.” Sp. z o.o. w T. o zasiłek chorobowy, wskazując że organ rentowy trafnie pozbawił wnioskodawcę prawa do zasiłku chorobowego za okres od 24 września do 25 października 2002 r. i od 22 marca 2003 r. do 31 maja 2003 r., nakazując zwrot kwoty 65.772,77 zł wypłaconej tytułem tego świadczenia w związku z zatrudnieniem w „M.” SA w T. Sąd Okręgowy podzielił ustalenia Sądu pierwszej in-

stancji poczynione na podstawie zebranego materiału dowodowego, według których wnioskodawca, prowadząc sprawy spółki „AM C.” Sp. z o.o., wykorzystywał zwolnienie od pracy niezgodnie z jego przeznaczeniem, wykonując pracę zarobkową, co uzasadniało pozbawienie go prawa do świadczenia w oparciu o art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 267).

Według ustaleń faktycznych, wnioskodawca w okresie od 24 września do 25 października 2002 r. i od 22 marca 2003 r. do 31 maja 2003 r. pobierał zasiłek chorobowy w związku z niezdolnością do pracy, przedkładając zwolnienie lekarskie za okres ujęty w decyzji pracodawcy - „M.” SA w T. Równolegle był on zatrudniony w „AM C.” Sp. z o.o., w której w tym samym okresie przebywał na urlopie wypoczynkowym, a także był - jak twierdził, zwolniony z obowiązku świadczenia pracy, pobierając wynagrodzenie. W obu miejscach zatrudnienia pełnił funkcję Wiceprezesa Zarządu. Spółka „AM C.” Sp. z o.o. była spółką zależną względem „M.” SA - udziałowca posiadającego 52% udziałów. Siedziba „AM C.” Sp. z o.o. mieściła się w T., a jej działalność operacyjna koncentrowała się w K. Do obowiązków wnioskodawcy należała kontrola spraw finansowych spółki polegająca na zapoznawaniu się i podpisywaniu dokumentów do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Urzędu Skarbowego oraz podpisywaniu przelewów bankowych. Przelewy bankowe dotyczyły bieżących kosztów związanych z działalnością spółki oraz realizacją zawartych umów, a także płatności na rzecz podwykonawców. W świetle poczynionych ustaleń, wnioskodawca nie tylko podpisywał przelewy, ale i badał czy stan konta umożliwia zapłatę, a także udzielał porad telefonicznych pracownikom zatrudnionym w K. Odbываły się również raz w miesiącu spotkania w T., na których omawiano bieżące problemy. W okresie objętym decyzją Zbigniew W., cierpiący na poważne schorzenie kardiologiczne, przebywał od 1 - 24 kwietnia 2003 r. w Wojskowym Szpitalu Uzdrowiskowo Rehabilitacyjnym w C. W trakcie choroby, co prawda nie przebywał w pracy, lecz nadal podpisywał dokumenty rozliczeniowe, tj. deklaracje podatku dochodowego od osób prawnych CIT, deklaracje rozliczeniowe z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych oraz przelewy bankowe. Deklaracje sporządzane były raz w miesiącu, a przelewy stosownie do posiadanych środków i potrzeb. Dokumentacja była mu dostarczana w tym celu bądź do domu, bądź do placówki leczącej. Zatem obowiązki Zbigniewa W. w czasie choroby w zasadzie nie były ograniczone. Nadal sprawował kontrolę nad fi-

nansami spółki, podpisując potrzebne dokumenty, a także udzielał telefonicznych porad pracownikom w K. Tym samym zakres jego czynności nie uległ zmianie z wyjątkiem zaniechania comiesięcznych spotkań w T.

W skardze kasacyjnej od tego wyroku pełnomocnik wnioskodawcy zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r., poprzez ustalenie, że zakresem regulacji wymienionej normy objęte jest podpisywanie przez skarżącego jako członka zarządu spółki kapitałowej dokumentów formalnych spółki, przelewów bankowych (niesporządzonych przez skarżącego), przy czym, wykonując te czynności, pozostawał on bądź to na urlopie wypoczynkowym, bądź to był zwolniony od obowiązku świadczenia pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia, stanowiącego równowartość najniższego wynagrodzenia za pracę, oraz naruszenie przepisów postępowania - art. 233 § 1 w związku z art. 328 § 2 k.p.c., poprzez dowolne i nie znajdujące oparcia w zebranych materiale dowodowym oraz nieuzasadnione ustalenie, że skarżący wykorzystywał zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z jego przeznaczeniem. W oparciu o przedstawione zarzuty, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez uwzględnienie odwołania, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, przy uwzględnieniu kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlega oddaleniu jako nieuzasadniona. Ponieważ została ona oparta na obydwu podstawach wymienionych w art. 398³ § 1 k.p.c., przede wszystkim należało odnieść się do zarzutów naruszenia przepisów postępowania i zbadać czy - gdyby miało miejsce - mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Podjmując ocenę zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. trzeba przypomnieć, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, jest sądem prawa, a nie sądem faktu. W związku z tym w judykaturze (w poprzednim stanie prawnym) przyjmowano, że ocenę dowodów można skutecznie podważyć w kasacji wyjątkowo, tj. tylko wówczas, gdyby - świetle dyrektyw płynących z art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 393¹ pkt 2 k.p.c. - okazała się rażąco wadliwa albo w sposób oczywisty błędna (por. np. motywy postanowienia z dnia 29 października 1996 r., III CKN 8/96, OSNC 1997 nr 3, poz. 30; wyrok z dnia 18 lutego 1997 r., II UKN 77/96, OSNAPIUS 1997 nr 21, poz. 427; wyrok z dnia 14

lutego 1997 r., II UKN 89/96, OSNAPiUS 1997 nr 21, poz. 426). W aktualnym stanie prawnym, stosownie do art. 398³ § 3 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, stąd też zarzuty skargi w tej części uchylają się spod kontroli przez Sąd Najwyższy. Dla porządku należy jedynie wskazać, że Sąd Apelacyjny, dzieląc ustalenia dokonane przez Sąd pierwszej instancji, nie naruszył przepisów postępowania, a tym bardziej nie można mówić o takim naruszeniu tych przepisów, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

Skarga kasacyjna zawiera także zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. stanowiącego, że uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. W ocenianej sprawie zarzuty skargi kasacyjnej, w tej części, dotyczyły nie tyle „wskazania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia”, ale właściwie zakwestionowania ustalenia, że wnioskodawca „wykorzystał zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z jego przeznaczeniem”. Zarzuty te w istocie odnoszą się nie do samego uzasadnienia wyroku, ale do przedstawionych w nim ustalonych faktów i dokonanej oceny dowodów, te zaś - jak wyżej wskazano - nie mogą być podstawą skargi kasacyjnej.

W świetle ustalonych i wiążących Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c. faktów, wnioskodawca w okresie orzeczonej niezdolności do pracy nie powstrzymał się od aktywności pracowniczej, a zakres jego czynności właściwie nie uległ zmianie z wyjątkiem zaniechania comiesięcznych spotkań w T. Nadal sprawował on kontrolę nad finansami spółki, podpisując potrzebne dokumenty, a także udzielał telefonicznych porad pracownikom, tak więc jego obowiązki w czasie choroby w zasadzie nie były ograniczone. Do tak ustalonego stanu faktycznego Sąd zastosował prawidłowo prawo materialne, dokonując wykładni art. 17 ustawy z dnia 17 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Zasiłek chorobowy jest świadczeniem z ubezpieczenia społecznego rekompensującym utratę zarobków na skutek choroby. Ryzyko ubezpieczeniowe objęte ubezpieczeniem z tytułu choroby odnosi się do niemożliwości uzyskiwania dochodów w razie jego spełnienia. Zasiłek chorobowy przysługuje zatem tylko wówczas, gdy choroba uniemożliwia uzyskiwanie dochodu z pracy. Zasadą jest, że wy-

nagrodzenie przysługuje z pracę wykonaną (art. 80 k. p.). Stąd też zasiłek nie przysługuje - najogólniej mówiąc - za okresy wykonywania pracy, za nie bowiem przysługuje nie zasiłek lecz wynagrodzenie. Taka reguła wynika z art. 17 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, stanowiącego, że ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia. Nie budzi wątpliwości, że prawo do tego świadczenia podlega utracie w przypadku wystąpienia jednej z dwóch niezależnych przesłanek określonych w cytowanym przepisie, a więc wykonywania pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy lub wykorzystywania zwolnienia od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia. Taka wykładnia jest wskazana między innymi w przywołanych w skardze kasacyjnej wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2005 r., I UK 370/04 (OSNP 2005 nr 21, poz. 342) i 20 stycznia 2005 r., I UK 154/04 (OSNP 2005 nr 19, poz. 307). W tezie wyroku z dnia 5 kwietnia 2005 r. wskazano, iż „pracą zarobkową, której wykonywanie w okresie orzeczonej niezdolności do pracy powoduje utratę prawa do zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa jest każda aktywność ludzka zmierzająca do osiągnięcia zarobku, w tym pozarolnicza działalność gospodarcza, choćby nawet polegająca na czynnościach nieobciążających w istotny sposób organizmu przedsiębiorcy i zarazem pracownika pozostającego na zwolnieniu lekarskim”. W drugim z przywołanych orzeczeń Sąd Najwyższy uznał iż „ubezpieczony traci prawo do zasiłku chorobowego (świadczenia rehabilitacyjnego) w przypadku wystąpienia jednej z dwóch niezależnych przesłanek określonych w art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, a więc wykonywania pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy lub wykorzystywania zwolnienia od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia”. Taka interpretacja omawianej regulacji wypływa z konieczności ścisłego stosowania przepisów prawa ubezpieczeń społecznych, w którym przeważa - z uwagi na bezwzględnie obowiązujący charakter norm prawnych - formalistyczne ujęcie uprawnień ubezpieczonych.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podziela pogląd, że przesłanki powodujące utratę prawa do świadczenia mają charakter niezależny,

odrębny. Wystarczy więc, że w czasie orzeczonej niezdolności do pracy ubezpieczony wykonuje pracę zarobkową i nie jest niezbędne, aby była ona niezgodna z celem zwolnienia lekarskiego. Wynika to z jednoznacznej treści przepisu, który wyraźnie wskazuje na te dwie przesłanki i nie łączy ich w żaden sposób. O zakwalifikowaniu wykonywania określonych czynności jako „pracy”, nie decyduje charakter stosunku prawnego, na podstawie którego są one wykonywane, ale rodzaj tych czynności. Chodzi bowiem nie tylko o wykonywanie pracy na podstawie stosunku pracy lub innego stosunku zatrudnienia, ale wykonywanie różnych czynności na podstawie różnych stosunków prawnych o charakterze cywilnoprawnym, a także prowadzenie własnej działalności gospodarczej, samozatrudnienie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2000 r., II UKN 513/99, OSNAPiUS 2001 nr 20, poz. 627; z dnia 19 lipca 2001 r., II UKN 494/00, OSNP 2003 nr 9, poz. 234, wyrok S.A. w Warszawie z dnia 16 maja 1996 r., III AUr 388/96, Prawo Pracy 1997 nr 2, s. 43; wyrok S.A. w Katowicach z dnia 20 stycznia 1999 r., III AUa 945/98, OSA 1999 nr 11-12, poz. 58). W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się także, że w pewnych przypadkach wykonywanie niektórych ubocznych czynności związanych z prowadzoną działalnością może nie być kwalifikowane jako wykonywanie pracy. Na przykład wykonywanie „formalnoprawnych czynności do jakich jest zobowiązany ubezpieczony jako pracodawca” (wyrok z dnia 7 października 2003 r., II UK 76/03, OSNP 2004 nr 14, poz. 247), czy „podpisanie w trakcie zwolnienia lekarskiego dokumentów finansowych” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2002 r., II UKN 710/00, OSNP 2003 nr 20, poz. 498). Jednakże należy zaznaczyć, że chodzi tu o zachowania o charakterze incydentalnym. Tylko sporadyczna, wymuszona okolicznościami aktywność może usprawiedliwiać zachowanie prawa do zasiłku. W innych przypadkach za sporny okres nie należy się zasiłek lecz wynagrodzenie za pracę. W ustalonych okolicznościach sprawy należało w związku z tym uznać, że wnioskodawca wypełnił przesłanki z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, powodujące utratę prawa do zasiłku chorobowego.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====